THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

האָט די קאָמיסיע איבערגעטראָפן אירע רעכט ?

די אויפגאבע פון דער פאלעסטינער איספארשונג קאמיסיע איז געווען צו באשטימען, וואס זיינען געווען די באלדיקע סבות פון די אויסברוכן פון לעצטן אוזגוסט, ווער איז געווען דעם אנגרייפנדיקער צד, און וואס עס קאן געטאן ווערן אויסצומיידן ענלאכע אויסברוכן אין דער צוקונפט.

עס איז פארשטענדלאך, אז עס איז שווער צו רעדן וועגן די קאנפליקטן אין ארץ-ישראל ניט באריר נדיק די אלגעמיינע פאליטיק פון לאנד. ווען עס וואלטן אין לאנד ניט איינגעוואנדערט קיין אידן, וועלן מיר זאגן, וואלטן קיין קאנפליקטן פון דעם כאראקטער ניט געווען. אבער די קאמיסיע איז פארט געווען באגרעניצט צו דער איינגעגרעבער איפגאבע צוליב 2 טעמים: ערשטנס, האט דער רעגירונג ניט איינמאל באטאנט איר באשלוס, אז זי האט ניט בדעה צו ענדערן איר גרונד פאליטיק, צו וועלכער זי איז פארפליכטעט דורך אן אינטערנאציאנאלן אפמאך, און, צווייטנס, וויל א קאמיסיע פון געוויינלאכע מענשן, וואס זיינען ניט קיין עקספערטן אין די באזונדערע פראגעס, קאן ניט פאנאנדערקלייבן זיך ווי געהעריק אין די פארשיידענע קאמפליצירטע פראבלעמען פון לאנד. — פאליטישע עקאנאמישע און נאציאנאלע.

די קאמיסיע האָ טאזוי געדארפט דערפילן בלויז די פליכטן פון א געוויינלאכן געריכט, וואס הערט אויס די טענות פון ביידע צדדים אין דיי באוויזן פון די עדות, און גיט ארויס אן אורטייל, ווער איז שולדיג. — ניט גריבלענדיק זיך אין די סאציאלע, עקאנאמישע און פאליטישע סבות, וואס פירן צו פארברעכנס בכלל. ווי א געריכט האט די קאמיסיע געקאנט אויך מאכן געוויסע רעקאמענדאציעס, אין די גרעניצן פון דער עקזיסטירנדיקער ארדענונג.

די קאמיסיע איז פון אט די גרעניצן ארויסגעגאנגען, זי האט איבערגעטראָפן אירע יורידישע רעכט, און האט זיך אזוי אוועקגעשטעלט אויף א גליטשיקן באדן, באריר נדיק פראגעס פון וועלכע זיי האבן קיין אנונג ניט און מאכנדיק רעקאמענדאציעס אויפ'ן סמך פון אויבערפלעכלאכע באבאכטונגען.

ווי אזוי האט עס א קאמיסיע פון ניט-פאך-מענשן געקאנט, למשל, קומען צום באשלוס, אז אין ארץ-ישראל איז מער ניטא קיין לאנד פאר אגריקולטורעלע ישובים? איז דאס סיידן א פראגע פון אויסהערן עדות אדער באשליסן מיט א מערהייט שטימען?

דאס איז דאך א פראגע פאר עקספערטן, — און אפילו ניט פאר פאליטישע, נאר פאר אגריקולטורעלע עקספערטן ווייזן אן אויבנאויף. אויף דעם פוסטן ים-ברעג פון עמק השרון, וואו מען קאן קלאָאיזירן צוואנציק טויזנט פאמיליעס, ניט באריר נדיק קיין איין אראבער.

אידן וואלטן אפשר נאך געקאנט אנצייגן אויף טויזנטער אקער זומפען און זאמדן, וועלכע וואלטן, אין דער מיינונג פון די לאנדאנער קאמיסיע מיטגלידער, אויף גארנישט ניט געטויגט. און וואס זיינען פאר די אראבער געווען א קוואל פון טראכאמע און מאלאריע. — און זיינען דאך פון די אידן פארוואנדלט געווארן אין געזונטע, פרוכטבארע ישובים.

און ניט ווייניקער איז די מערהייט פון דער קאמיסיע אראפ פון וועג, ווען זי האט אוועקגעשטעלט אין איר באריכט אויף אן אויבנאנעקן פלאץ די טענה, אז אראבישע פויערים זיינען אראפגעוואָרפן געווארן פון זייער לאנד און עס איז אזוי געשאפן געווארן א געפערלאכער, לאנדלאזער, אומצופרידענער עלעמענט. אפשר זיינען דאָ געצייל טע פאלן אזעלכע. מיט וועלכע די אראבישע אגיטאטארן באנוצן זיך אין א גרויסער מאס, אבער קיין גרינדלאכע פראבלעם איז דאס זיכער ניט. די אמת'ע אויפגאבע פון דער קאמיסיע וואלט גאר געדארפט זיין אנצווייזן, ווי אגיטאטארן בלאזן זען בייזווילליק פאנאנדער אינדיווידועלע פאלן פאר זייערע פאליטישע און אנדערע צוועקן.

מיר שיינקען באזונדער אויפמערקזאמקייט צו אט דעם טייל פון דער קאמיסיעס באריכט, ווייל אט דער פונקט איז באזונדערס מיסברויכט געווארן פון פארשידענע שונאים פון די ציוניסטן. דער אמת איז, — ווי דר. ווייצמאן האט דערקלערט, — אז פאר די לעצטע צען יאר זיינען בלויז 750 אראבער אראפגעזעצט געווארן פונ'ם געדונגענעם לאנד, און פאקטיש זיי אלע זיינען מיט דער חילף פון אידישן געלט איינגעגעבן געווארן אויף איינגענע באלעבאטישקייטן. פאר די מייסטע פון זיי איז דאס זיכער געווען א דערלייזונג פון זייער דורות-לאנגער שקלאפעריי ביי די עפענדיס.

דער קאמיסיעס באריכט איז פאר דער רעגירונג ניט בינדענד. — באזונדערס דארטן, וואו זי איז איבערגעטראָטן איר יורידיקציע. מיר האבן דערפאר ניט איבעריקס וואס צו באאומרואיקן זיך וועגן דער ווירקונג וואס די דאזיקע רעקאמענדאציעס קאנען האבן. די אידישע פארשטייער דארפן בלויז מאכן קלאר פאר דער רעגירונג די פונקטן, וואו די קאמיסיע האט געמאכט, אין זייער מיינונג, גראבע פעלערן.

אמעריקאנער פארמערס אויפגעפאדערט צו זייען ווייניקער ווייץ

שוין פאר א ליינגערער צייט גייט אין אמעריקע אן די באוועגונג צו פארקלענערן די ווייץ-פראדוקציע אין לאנד. מען פילט דארטן, אז דאס וואס דער פארמער הייגט אפ מיט זיין עקזיסטענץ אין זייער א גרויסער מאס אן באדינגונגען פון אן אויסלענדישן מארק, ווירקט זייער שווער אויף זיין לאנד, און ער דארף זיך דערפאר מער קאנצענטרירן אויף די פראדוקטן, וואס געפינען א מארק אין לאנד גופא, — ווי פלאקס, למשל.

די איצטיקע געדריקטע לאגע אויפ'ן ווייץ מארק, וואס רופט זיך אזוי שווער אפ ניט נאר אויפ'ן ווייץ פארמער, נאר אויך אויף די קערפערשאפטן וואס האבן זיך געשטעלט פאר אן אויפגאבע אפצושוואכן די ווירקונג פונ'ם קריזיס אויף דעם פארמער. — האט איצט באוואיגן א צאל עקאנאמיסטן אין די פאריינקטע שטאטן אנצופירן אין ענערגישע פראפאגאנדע צו פארקלענערן דעם שטח פארזייט דאס יאר מיט ווייץ. די פארמערס, זעט אויס, באציען זיך סימפאטיש צו דער דאזיקער באוועגונג.

ביי אונז אין קאנאדע איז ביז איצט געווען דער אידעאל — וואס גרעסערע ווייץ שטחים. אין דער ליניע איז געגאנגען די גאנצע פאליטיק פון דער רעגירונג, איינשליסנדיק איר אימיגראציע פאליטיק. דער קאנאדער ווייץ-פארמער איז אזוי אפשר אוועקגעשטעלט געווארן אין אן ערגערער לאגע, ווי דער אמעריקאנער: דער אינערלאכער ווייץ מארק דאָ איז דאך א סך מער באשריינקט, און דער קאנאדער פארמער הייגט מער אפ פונ'ם עקספארט, ווי דער אמעריקאנער.

ביי אונז וועט די דאזיקע פאליטיק איצט אויך מוזן געענדערט ווערען. פארמערס וועלן מוזן אנשטריינגען זיך מער אויף פראדוקטן וואס האבען אן אינערלאכן אפזאץ, און די פאליטיק פון דער רעגירונג דארף גיין אין דער ליניע פון אויסברייטערן דעם לאקאלן מארק פאר דעם פארמערס פראדוקטן דורך א גרעסערער אינדוסטריעלער אנטוויקלונג און דעם וואוקס פון דער שטאטיקער געברויך באפעלקערונג.

א אידישער גענעראל אונטער ניקאָליי דעם צווייטן

א אידישער יונגערמאן שמד'ט זיך און ווערט א גענעראל אין דער רוסישער ארמיי. ווידמעט זיין בוך דעם ציוניזם און דעם אידישן נאציאנאל פאנד. אידישע קריגסלייט און אידישע גבורות באשריבן ביי גענעראל ברוסילאוו.

פון א פ

קאפיטלען פון דעם אידישן לעבן אין רוסלאנד מיט פופציק יאר פאר דער מלחמה ענטהאלטן "די נאטיצן פון א אידישן גענעראל וועלכע זיינען אקארשט פארעפנטלאכט געווארן אין פאריז אין רוסיש ביי גענעראל ה. מ. גרוליעוו. א חיבש ביסל איז געשריבן געווארן איבער די אידן אין רוסלאנד אין די צוויי לעצטע צענדליק יארן פון פאר דער מלחמה. דאס אידישע לעבן איז שוין אבער דאן געשטאנען אונטער'ן איינפלוס פון דעם אויפגייענדן ציוניזם, אידישן נאציאנאליזם און דעם אידיש זעלבסטבאוואוסט-זיין. פאר א יונגערמאן אין יאר 1860 וועלכער איז דערצויגן געווארן אויפ'ן חומש, תנ"ך און תלמוד, אבער וועלכער האט פארלאָרן זיינע רעליגיעזע איבער-צייגונגען, וואס איז געשטאנען אין וועג פון גענעראל גרוליעוו, אדער ווי ער האט דאמאלסט געהייסן פשוט גרוליעוו, א 20 יאריקער יונגערמאן, וועלכער האט אין זיין שטעטל פאר פאר זיך קיין תכלית ניט געקאנט זעען, איז די באשטרעבונג אויפגענומען צו ווערן אין דער מיליטערישער שער שולע, געווען גענוג כדי זיך "אפצו-זאגן" פון זיין אמונה. און פון דאן הויבט זיך אן גרוליעוו'ס קאריערע אלס סאלדאט.

צו ווערן פון א איד א גוי היינטיקע צייטן שיינט גארניט קיין לייכטע זאך צו זיין. ס'איז נישט געגוג זיך אפצו'טויבן'ען און גיין אין קיחכע כדי צו ווערן אויס איד. ס'איז פיל מער קאמפליצירט ווי ס'איז געווען דער עניינ אין דער פארריז אין גייענצענען יארהונדערט. די אויפפאסונג פון ווארט "איד" איז דאמאלסט געווען אנדערש כיי ביי די גויאים אין סיי ביי די איד גופא. רעליגיע איז געווען מיט א יאר זיבעציק צוריק דער איינציקער אונטערשייד צווישן איד און גוי פון זעלבען לאנד.

אזוי ווייניקסטנס גלויבט גענעראל גרר-ליעוו: די ערשטע צוואנציק יאר פון זיין לעבן איז ער געווען א איד און די ווייטערדיקע פופציק יאר פון זיין לעבן איז ער געווען א רוס. אמת, טאקע, ווען עס קומט א דרייפוס פראבעגע קלאפט אים שטארק אין הארצן און עס ווילט זיך אים צו צייגן די עקזיסטירנדע "בלוט-פארוואנדשאפט" אבער ניין — ער שווייגט. ער שווייגט ביים ביילים פראצעס, ער שווייגט ביי די פאגראמען נאך דער יאפאנישער מלחמה; ער דערמאנט די אלע ענינים וועלכע וועלן בילדן פאר די קומענדיקע דורות, דאס בלוטיקע קאפיטל פראגט — נאר פאראייבערנייענד, מיט אייניקע ווערטער.

אידישער באוואוסטזיין און אידישער שטאלץ איז פאר'ן גענעראל א פאלשטענדיקער אומבאגרייפלאכער געדאנק, איז דערציילט אליין אז זיינע א קרובה, א אדיש קינד וועלכע האט זיך ניט געוואלט אפ'שמד'ן, איז געקומען קיין פעטערבורג צו ווערן אין דער מיליטערישער שער שולע, געווען גענוג כדי זיך "אפצו-זאגן" פון זיין אמונה. און פון דאן הויבט זיך אן גרוליעוו'ס קאריערע אלס סאלדאט.

צו ווערן פון א איד א גוי היינטיקע צייטן שיינט גארניט קיין לייכטע זאך צו זיין. ס'איז נישט געגוג זיך אפצו'טויבן'ען און גיין אין קיחכע כדי צו ווערן אויס איד. ס'איז פיל מער קאמפליצירט ווי ס'איז געווען דער עניינ אין פ